

Justitieombudsmannen
Cecilia Renfors

Inspektion av Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Västerås, den 11 juni 2014

Deltagare från JO m.m.

På uppdrag av justitieombudsmannen Cecilia Renfors genomförde områdesansvariga föredraganden Maria Ulfsdotter Klang och föredraganden Peter Lidman samt sekreteraren Daniel Andersson en inspektion av Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Västerås, den 11 juni 2014.

Inspektionen genomfördes i åklagarkammarens lokaler på Mäster Ahls gata 8 i Västerås.

JO:s medarbetare togs emot av chefsåklagaren Gunnar Merkel som beskrev verksamheten vid åklagarkammaren och bl.a. upplyste att det fanns 17 åklagare anställda.

Vid inspektionens avslutande informerades Gunnar Merkel översiktligt om vad som hade kommit fram vid inspektionen och om ärendets fortsatta handläggning.

Aktgranskning

Vid inspektionen granskades cirka 100 beslut om att utfärda kontaktförbud, 25 beslut om att inte meddela kontaktförbud och 10 beslut om upphävande av kontaktförbud. Granskningen var huvudsakligen inriktad på hur besluten hade motiverats. De ärenden där motiveringen för att utfärda kontaktförbud inte framgick tydligt av besluten granskades även i sak för att kontrollera grunderna för besluten.

Beslut om att utfärda kontaktförbud

Av 12 § lagen om kontaktförbud framgår att ett beslut om att utfärda kontaktförbud ska vara skriftligt och ange bl.a. de skäl som bestämt utgången.

Bsluten följde en standardmall på så sätt att samtliga beslut inleddes med referat av lagtexten i 1 § andra stycket lagen om kontaktförbud – det finns på grund av särskilda omständigheter risk att den mot vilket förbudet avses gälla (förbudspersonen) kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda (skyddspersonen). Besluten avslutades

också regelmässigt med en hänvisning till den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt bestämmelsens tredje stycke – skälet för ett sådant förbud uppväger det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för förbudspersonen. Vad som därutöver angavs som skäl för besluten varierade.

De beslut där skälen var tydligt angivna

I cirka 60 procent av de granskade besluten framgick tydligt på vilken grund och med vilken motivering som kontaktförbud hade utfärdats. Gemensamt för huvuddelen av dessa beslut var att det inte endast angavs att utredningen gav stöd åt ansökan om kontaktförbud. Någon eller några konkreta omständigheter åberopades också. Som exempel kan nämnas att det i ett beslut angavs att den pågående utredningen gav stöd åt att förbudspersonen uttalat upprepade hot mot skyddspersonen och skyddspersonen dessutom beskrivit ett stort antal kontaktförsök från förbudspersonens sida. Andra exempel var att skyddspersonen hade berättat om brott och ett förföljande som stöddes av andra hörda personer eller att förbudspersonen var åtalad för flera fall av ofredande och dessutom hade visat förföljarbeteende.

I de flesta beslut framgick vilken brottslighet som förbudspersonen var misstänkt för och om han eller hon tidigare hade begått brott mot skyddspersonen eller annan närstående. I många fall rörde brottsligheten olaga hot, grov kvinnofridskränkning, ofredande eller olaga förföljelse. När det gällde grov kvinnofridskränkning och fridskränkning fanns beslut som i princip inte var motiverade mer än med en hänvisning till den brottslighet som utredningen avsåg. Som exempel kan nämnas att det angetts att pågående förundersökning om grov kvinnofridskränkning gav stöd för att det fanns en risk att förbudspersonen kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera skyddspersonen. I ett fall angavs att det under en pågående huvudförhandling om grov kvinnofridskränkning hade framkommit flera fall av olaga hot.

I ett antal ärenden framgick det inte om det fanns någon brottsmisstanke, och i vissa fall inte vilken brottsrubricering som var aktuell. I besluten hade andra skäl angetts, t.ex. att det av utredningen framgick att förbudspersonen upprepade gånger sökt upp skyddspersonen i hemmet, att ett stort antal oönskade kontakter tagits från förbudspersonen sida eller att skyddspersonen berättat om ett förföljande. I ett ärende hade angetts att förbudspersonen sökt upp skyddspersonen trots att denne, efter en tidigare dom, undanbett sig kontakt. Det fanns också exempel på att förbudspersonen överträtt tidigare utfärdade kontaktförbud. I några ärenden framgick inte vilka de aktuella gärningarna var, men det angavs att brottsligheten låg nära i tiden och var allvarlig samt att det var fråga om upprepade eller pågående gärningar.

I många fall hade åklagaren även uttryckligen redovisat sin bedömning av bevisläget i utredningen. Det hade då t.ex. angetts att skyddspersonens uppgifter om våld eller hot vann stöd av vittnesuppgifter, skadedokumentation eller teknisk bevisning. I vissa ärenden hade angetts att förbudspersonen medgett att han eller

hon sökt upp skyddspersonen. I ett antal fall konstaterades att åtal hade väckts för de brott som låg till grund för ansökan om kontaktförbud.

Av vissa beslut framgick förbudspersonens inställning. I de fall då det angetts att förbudspersonen inte motsatt sig kontaktförbud angavs även andra skäl för kontaktförbudet.

De beslut där skälen inte framgick tydligt

I drygt 30 procent av besluten framgick inte grunderna eller motiveringen för att utfärda kontaktförbud tydligt.

Ett beslut saknade skäl utöver en hänvisning till lagtexten. I ett antal ärenden motiverades utfärdandet av kontaktförbudet, utöver den angivna lagtexten, endast med att pågående utredning gav stöd åt ansökan. I några fall specificerades vilket brott utredningen gällde. Misstankarna avsåg i de fallen t.ex. olaga hot, misshandel och mordbrand. Det rörde sig alltså inte om grov kvinnofridskränkning eller fridskränkning, som redan genom rubriceringen anger att det är fråga om upprepad brottslighet i nära relationer.

I två ärenden hade det beslutats om kontaktförbud med motiveringen att förbudspersonen var misstänkt för mordbrand och att skyddspersonerna var målsägande i utredningen. Först vid en granskning av handlingarna i ärendet framkom att förbudspersonen hade haft en relation med en av skyddspersonerna, och den andre skyddspersonen var en närstående, samt att det hade förekommit andra former av förföljande.

I relativt många beslut hade det visserligen angetts något mer än en hänvisning till att pågående utredning gav stöd åt ansökan. Motiveringarna var dock inte sådana att de närmare angav skälen för kontaktförbudet. Som exempel kan nämnas följande formuleringar: Att det mot bakgrund av uppgifterna från målsäganden och omständigheterna i utredningen fanns skäl för kontaktförbud, att brottsligheten mot skyddspersonen motiverade kontaktförbud, att förbudspersonen tidigare begått brott mot närstående eller att gärningen var allvarlig och låg nära i tiden.

Även i ett antal av dessa ärenden hade åklagaren redovisat sin bevisvärdering, t.ex. att vittnen stödde skyddspersonens uppgifter om våld. I flera fall framgick dock inte vilken brottslighet som avsågs eller någon ytterligare motivering till varför det fanns skäl för kontaktförbud.

I ett fåtal av ärendena kunde det ifrågasättas om det var sakligt motiverat att utfärda kontaktförbud.

Beslut att inte bevilja kontaktförbud

Av i princip samtliga beslut att inte bevilja kontaktförbud framgick anledningen till det. Den vanligaste motiveringen var att det inte fanns någon misstanke om brott eller att personen inte tidigare begått brott mot skyddspersonen och att det inte heller i övrigt fanns några omständigheter, såsom t.ex. förbudspersonens beteende,

som motiverade kontaktförbud. Det fanns också exempel på fall där det angavs att det i och för sig fanns brottsmisstankar men att de t.ex. endast avsåg ett fall av verbalt olaga hot eller endast ringa brottslighet. I ett par ärenden angavs att brotten inte var på den nivån att de motiverade kontaktförbud mot bakgrund av t.ex. att förbudspersonen var vårdnadshavare till skyddspersonen eller att parterna arbetade på samma arbetsplats. I ett antal fall angavs att förundersökningen avseende de brott som legat till grund för ansökan om kontaktförbud hade lagts ned. Det fanns även exempel på att åklagaren hade gjort en bedömning av att det som målsäganden utsatts för inte var tillräckligt för att utgöra ett brott eller allvarligt förföljande eller trakasserande.

Ett beslut var endast motiverat med att förbudspersonen tidigare hade dömts för brott mot närstående men att utredningen inte gav tillräckligt stöd för ansökan.

Upphävda kontaktförbud

Av i princip samtliga beslut framgick anledningen till att kontaktförbudet upphävts. Som skäl hade angetts t.ex. att sökanden inte längre begärde kontaktförbud, att åtal avseende de brott som legat till grund för kontaktförbudet ogillats eller att förundersökningen hade lagts ned.

Ett beslut var dock inte motiverat på annat sätt än att förhållandena hade ändrats.

Vid protokollet 2014-07-04

Maria Ulfsdotter Klang

Jag har tagit del av protokollet.

Det som framkommit föranleder för närvarande inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida. Jag avser dock att fortsätta granskningen av hur Åklagarmyndigheten motiverar beslut om kontaktförbud genom bl.a. ytterligare en eller flera inspektioner.

Cecilia Renfors